

Василенко О. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри правничої лінгвістики,
Національна академія внутрішніх справ*

РОЗВИТОК ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасні процеси глобалізації та інтеграції всіх сфер людської діяльності, які активно відбуваються у світі, обумовлюють полікультурність середовища як його основну характерну рису. Відтоді зміни умов освітнього простору в полікультурному світі формують соціальне замовлення на підготовку компетентних фахівців, які вміють вести діалог, знаходити змістовні компроміси, прагнуть взаєморозуміння та співробітництва з представниками різних культур, толерантні до іншої точки зору. Отже, система освіти сьогодні вимагає підготовки фахівців з високим рівнем полікультурної професійної компетентності, визначає необхідність адаптації майбутніх фахівців до мінливих умов сучасного світу, їх підготовку до соціалізації і продуктивного співробітництва в полікультурному середовищі.

Проблеми полікультурної освіти обґрунтовували у своїх дослідженнях закордонні та вітчизняні науковці, такі як: Д. Бенкс, І. Бех, О. Гуренко, В. Євтух, Т. Коваль, В. Матіс, Н. Якса й ін. Реалізація засад полікультурності передбачає формування полікультурної компетентності фахівця, здатного здійснювати професійну діяльність в умовах поліетнічного, багатокультурного середовища. Зазначимо, що в науковій літературі наявна велика кількість визначень поняття «полікультурна компетентність», також вживаються терміни «міжкультурна компетентність», «мультикультурна компетентність» тощо.

Полікультурну компетентність (ПКК) визначають як усвідомлення людиною культурного розмаїття світу, доброзичливе, відкрите й неупереджене ставлення до будь-якої культури та її носіїв. Полікультурна компетентність особистості передбачає такі положення: кожна культура має свій контекст і логіку; жодна культура не краща за іншу, тому що кожна має власну систему взаємодіючих елементів; будь-яка культура життєздатна доти, доки вона функціонує та розвивається [3, с. 51]. Сутність ПКК полягає в тому, що людина, яка володіє цією компетентністю, виступає активним носієм досвіду в галузі

міжособистісної взаємодії із представниками різних культур. Полікультурну компетентність також визначають як «складне багатокомпонентне особистісне утворення, що є результатом полікультурної освіти та ґрунтується на засадах теоретичних знань та об'єктивних уявлень про етнокультурне різноманіття світу, що реалізується через уміння, навички й моделі поведінки, які забезпечують взаємодію із представниками різних народів і культур на основі позитивного (толерантного) ставлення до них, а також у процесі набуття досвіду міжкультурної взаємодії, що, у свою чергу, сприяє ефективній міжетнічній взаємодії в сучасному полікультурному середовищі» [5, с. 102].

У закладах вищої освіти діалог культур реалізується через міжкультурний компонент викладання дисципліни *«Іноземна мова»*, що не тільки створює найкращі умови для виховання у студентів розуміння розбіжностей у своїй та інших культурах і поважного ставлення до них, але й допомагає пробудити почуття гордості за свою країну, народ, культуру. Міжкультурний компонент іншомовної підготовки студентів сприяє формуванню в них уявлення про діалог культур як про єдину можливу в сучасних полікультурних спільнотах філософію існування, яка відрізняється етнічною, расовою, соціальною та релігійною толерантністю до представників інших культур. У практичному плані вміло використаний міжкультурний компонент іноземної мови сприяє формуванню позитивного ставлення студентів до представників інших культурних груп та налаштованості на ненасильницьке вирішення спірних проблем, співпрацю і взаєморозуміння.

При вивченні студентами іноземних мов відбувається процес адаптації до інших культур у фахівців, у них формується почуття культури та соціальної ідентичності, а також усвідомлення того, що звичаї та традиції, характерні для інших культур, є доступними, доцільними і необхідними у майбутній професійній діяльності. Також розвиток професійних здібностей у студентів, що здійснюється опануванням культури інших країн, полегшує процес професійної адаптації, пристосування до міжособистісного спілкування та виконання професійної діяльності у подальшому.

До основних функцій полікультурної компетентності, що формується в ході іншомовної підготовки студентів, відносять такі: *миротворча* (формує людину, здатну до активної й ефективної життєдіяльності в багатонаціональному полікультурному середовищі, якій властиві розуміння й повага до інших культур, уміння жити в злагоді з людьми різних національностей, рас, вірувань, яка культивує поважне ставлення до особистості, захист гідності й прав кожної

людини); регулююча (орієнтує на дотримання рівноправності, поваги, свободи); *культурозберігаюча* (є засобом збереження й розвитку етнічних культур, залучення цінностей етнічних культур); *психологічна* (створення демократичного й гуманного соціального клімату, гармонізації відносин різних культур); *виховна* (виховання позитивного ставлення до багатогранного культурного оточення, виховання людської гідності й високих моральних якостей із метою співіснування із соціальними групами різних рас, релігій, етносів; розвиток навичок толерантності, готовності до взаємного співробітництва); *соціальна* (розвиток навичок соціального спілкування, виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей; розвиток умінь і навичок взаємодії носіїв різних культур на основі толерантності й взаєморозуміння), *комунікативна* (формування навичок міжкультурної комунікації) [4, с. 78].

Незалежно від специфіки діяльності майбутніх фахівців, процес формування ПКК підпорядковується провідним принципам дидактики, таким як гуманізація, науковість, наочність, доступність та ін., а також особливим принципам, які є вирішальними в процесі формування саме цієї компетентності. Серед них: принцип взаємозбагачення культур, «функціональної іншомовності», етнічності, академічної мобільності, діалогічності, освітньої рефлексії, інноваційності навчання, підвищення мотивації в процесі формування міжкультурної компетентності [1, с. 13].

Отже, ПКК належить до галузі загальносоціальних компетентностей, що мають професійний характер та відображають підготовленість фахівців до професійної діяльності у сучасному суспільстві, що, зі свого боку, допомагає ефективно виконувати професійні обов'язки, формує здатність орієнтуватися та адекватно сприймати різні сфери соціальної дійсності, виводить фахівців на вищий професійний рівень. Процес формування ПКК студентів у закладах вищої освіти здійснюється на основі таких факторів:

- полікультурна компетентність є цілісною системою, становить частину системи компетенцій, які опановує студент у процесі навчання;
- полікультурна компетентність входить до складу основних компетенцій майбутнього фахівця та є фактором соціальної адаптації;
- система полікультурних компетенцій орієнтована на адаптацію майбутнього фахівця до полікультурного простору країни бізнес-партнерів та забезпечує ефективний діалог культур;
- полікультурна компетентність, зі свого боку, є системою, яка складається з знань, умінь, навичок, здібностей, мотивів, цінностей, переконань, культури емоцій, досвіду, особистісних якостей;

– формування ПКК має певну послідовність, яка передусім передбачає створення певних умов у цілісному освітньому процесі, що об'єднує процеси навчання, виховання та розвитку майбутнього фахівця [2, с. 100].

Успішність формування ПКК у студентів під час іншомовної підготовки забезпечується сукупністю таких педагогічних умов, як: створення полікультурного середовища, застосування в освітньому процесі активних та інтерактивних методів і технологій навчання (проекти, ділові ігри, мозковий штурм, тренінги, моделювання ситуацій міжкультурної взаємодії з їх наступним аналізом тощо). З метою активізації теоретичної та практичної підготовки студентів до професійної діяльності необхідно застосовувати творчі методи навчання, а також залучати студентів до наукової діяльності, що дозволить їм самостійно визначати проблеми, які виникають в умовах полікультурного суспільства, шукати шляхи їх розв'язання, здійснювати само ідентифікацію, що спонукає до саморозвитку ПКК [2, с. 104].

Таким чином, полікультурність відноситься до абсолютно домінантної риси сучасних фахівців будь-якої галузі, що обумовлено необхідністю адекватного порозуміння бізнес-партнерів, які є представниками різних національних культур. Особливої актуальності набуває розвиток у студентів навичок полікультурної комунікації, тобто взаємодії культур, у якій культури входять у діалог і відбувається їх актуалізація, у результаті чого формуються знання про характерні риси кожної культури. Формування полікультурної компетентності дає змогу розуміти традиції, побут, умови спілкування з представниками інших країн, що спонукає до ефективної професійної взаємодії.

За таких умов у процесі іншомовної підготовки студентів у ЗВО пріоритетним стає не просто оволодіння іноземною мовою, а засвоєння її соціокультурного змісту, залучення через мову до іншої культури і, як результат, навчання полікультурної комунікації та формування відповідної компетентності. Це завдання може бути виконане тільки за умови модернізації процесу навчання студентів відповідно до запитів полікультурної освіти та виховання.

Список використаних джерел:

1. Атрощенко Т. Теоретичні основи процесу формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Вип. 2 (39). С. 11–14.
2. Волошина О. Формування полікультурних компетентностей у майбутніх фахівців. *Молодь і ринок*. № 2 (200). 2022. С. 99–104.

3. Коврей Д.И. Полікультурна компетентність як складник професійної компетентності фахівців. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019 р., № 62, Т. 1. С. 50-53.

4. Кондратьєва О. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2016. 265 с.

5. Перетяга Л. Дидактичні умови формування полікультурної компетентності школярів: дис. ... докт. пед. наук. Харків, 2008. 175 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-3>

Головащенко Л. С.

магістрантка факультету філології,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ВПЛИВ МОВНОЇ АДАПТАЦІЇ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ НА МІЖКУЛЬТУРНУ КОМУНІКАЦІЮ

На сьогоднішній день дуже гостро постала проблема якісної міжкультурної комунікації. Для того, щоб дійти порозуміння, вийти на новий міжнародний рівень, використовують різні способи перекладу. Саме для таких потреб слугує мовна адаптація (або локалізація), яка сприяє покращенню міжкультурної комунікацію. Адаптація, як вид мовного посередництва, розглядається як доконечна форма перетворень, допустимих у перекладі. Адекватність перекладу прагматично зорієнтованого тексту можлива лише за умов його адаптації до лінгвокультурних стереотипів реципієнта [1].

Сучасний реальний світ цілком залежить від цифрового, значною мірою – від аудіовізуального контенту, який вже став невід’ємною частиною нашого повсякденного життя. Інтернет змінив засоби взаємодії компаній з клієнтами і засоби взаємодії країн одна з одною. Візуальний матеріал в Інтернеті може залучити глобальну аудиторію до вашого бренду, а мовна адаптація допоможе скористатися цим. За даними американської транснаціональної корпорації Cisco, яка займається розробками у галузі високих технологій, у 2017 році близько 73% споживчого інтернет-трафіку складалося з відео матеріалів. З огляду на повільне але стійке зростання цього показника,